

Axfoods remissvar - LI2024/01638

Axfoods remissvar avseende betänkandet Animalieproduktion med hög konkurrenskraft och gott djurskydd (SOU 2024:56)

Mottagare av remissvar: li.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia till: li.dl@regeringskansliet.se

1. Sammanfattning

Att hålla en hög standard vad gäller hållbarhet är väsentligt för svenska livsmedelsråvarors långsiktiga konkurrenskraft. Den allra billigaste råvaruproduktionen kommer med all sannolikhet att finnas i andra länder än Sverige. Därför är så väl produktkvalitet som produktionskvalitet (tex djurvälstånd) viktiga för konkurrenskräften.

Utgångspunkten för Axfood är att inte ställa djurvälstånd mot konkurrenskraft. I stället vill Axfood företräda ökad konkurrenskraft med förbättrat djurvälstånd. För att inte riskera de *mervärden* (som utredningen själv framhåller) *med ett gott djurskydd* så förordar Axfood att nuvarande beteskrav bibehålls i lagstiftningen samtidigt som välbehövligt ökad konkurrenskraft kan åstadkommas genom ett nytt jordbrukspolitiskt nationellt stöd som ges till svenska jordbrukare vilka – på frivillighetens grund – låter sina mjölkkor gå på betesdrift längre än de lagstadgade kraven.

Det är mot denna bakgrund som Axfood nedan förordar ett i förhållande till utredningen alternativt förslag. Ett förslag som både tillgodoser de konkurrensutmaningar och djurvälståndsbehov som finns i Sverige. Axfoods förslag utgår från övertygelsen att det faktiskt går stärka mjölkböndernas intäkter. Detta utan att försämra viktiga mervärden och därigenom riskera att förlora konkurrenskraft för svenska mejeriråvaror.

Det är idag inte tillåtet att betala mjölkbönder för att uppfylla lagkrav om att ta ut sina kor på bete. Enligt EU får en medlemsstat inte betala nationellt stöd för sådant som är renodlade lagkrav. Men man kan erbjuda stöd för djurvälståndsåtgärder utöver lagkrav, vilket sker i Finland och andra EU-länder.

En lösning skulle därför kunna vara att istället ge mjölkbönder som förlänger betestiden, på frivillig basis, utöver vad reglerna kräver, en avsevärd ersättning. Detta i form av ett nationellt jordbrukspolitiskt stöd. Det vore en lösning med många vinnare. Mjölkbönderna får välbehövlig ersättning för ett viktigt mervärde, konsumenterna får samma kvalitativa mjölk som tidigare och korna får fortsätta att gå ute.

2. Inledning

Det framgår av utredningens sammanfattning att *"Nationellt är konkurrenskräften relativt god i den del som utgör försäljning via dagligvaruhandeln till konsument. På*

den internationella marknaden är däremot konkurrenskraften låg och det är endast en begränsad mängd animalier som exporteras.”

Utredningen konstaterar också i sammanfattningen att ”svensk animalieproduktion har generellt en låg tillväxt och lönsamhet”. Vidare slår utredningen fast att ”ett gott djurskydd viktigt för djurägare, konsumenter och samhället i stort. Det utgör ett viktigt mervärde och bidrar till bland annat god djurhälsa, låg läkemedelsanvändning och en god produktion. Samtidigt medför djurskyddslagstiftningen en högre kostnadsbild för den svenska animalieproduktionen jämfört med många andra länder. Den sammantagna bedömningen är dock att det finns flera andra faktorer som har större negativ påverkan på konkurrenskraften än djurskyddslagstiftning”.

Axfood delar helt och fullt utredningens bedömningar enligt ovan.

Däremot leder dessa bedömningar Axfood till att förorda ett annat förslag än det utredningen landat i.

Ett förslag som även framförts rapporten Mat 2030, Axfoods förslag till en hållbar livsmedelsstrategi redan innan utredningen tillsattes.

Utgångspunkten för Axfoods förslag är att inte ställa djurvälstånd mot konkurrenskraft. I stället vill Axfood förena ökad konkurrenskraft med förbättrad djurvälstånd.

För att inte riskera de mervärden som utredningen själv framhåller med ett gott djurskydd så förordar Axfood att nuvarande beteskrav bibehålls i lagstiftningen samtidigt som välbehövligt ökad konkurrenskraft kan åstadkommas genom ett nytt jordbrukspolitiskt nationellt stöd till svenska jordbrukare som – på frivillighetens grund – låter sina mjölkkor gå på betesdrift längre än de lagstadgade kraven.

3. Konkurrenskraften för svenska mjölkbönder behöver stärkas

Gynnsamma och rimliga villkor för svenska bönder är avgörande för att upprätthålla en hållbar och konkurrenskraftig livsmedelsproduktion av högkvalitativa livsmedel. Det är också viktigt för matkulturen och försörjningsförmågan. Det är angeläget att stärka lönsamheten och konkurrenskraften för svenska mjölkbönder. I första hand kan detta ske genom den livsmedelsstrategi 2.0 som regeringen väntas presentera under innevarande vår. Men det specifika stöd som Axfood föreslår nedan skulle kunna utgöra ett för mjölkbönderna värdefullt komplement till de mer generella åtgärderna som följer av Livsmedelsstrategin 2.0.

4. De svenska mervärdena utgör inte bara en kostnad utan ger också merintäkter för svenskproducerat Konkurrenskraft

Det går inte att bortse från att minskningen av antalet kor och mjölkgårdar har pågått ända sedan 1940-talet, främst på grund av ökad avkastning per ko och större gårdar. Minskningstakten av antalet mjölkbönder avtog i början av 1990-talet, det vill säga efter att beteskravet infördes (1988).

Utan att gå i polemik med utredningen kan Axfood, som en aktör i dagligvaruhandeln, komplettera genom att tillföra våra erfarenheter av de svenska konsumentpreferenserna.

En sådan erfarenhet är att det lagstadgade beteskravet utgör ett starkt mervärde som särskiljer svensk mjölk från importerad.

Svenska mjölkbönder har under lång tid framgångsrikt byggt upp mervärden som konsumenter värderar och är beredda att betala för: hög kvalitet, låg antibiotikaanvändning, god djurvälstånd och höga miljökrav. Det är mervärden som i sin tur har gjort "Från Sverige" till en både trovärdig och framgångsrik ursprungsmärkning för livsmedel.

Utifrån Axfoods erfarenheter av de våra kunders konsumentpreferenser ser vi en uppenbar risk i att – som utredningen föreslår – slopa beteskravet för mjölkkor. Ett sådant slopande riskerar att på sikt försvaga konkurrenskraften för svenska mjölkbönder. Utan tydliga mervärden tenderar konsumenternas preferenser för svenska mejerivaror att successivt avta. Detta vore olyckligt.

Gynnsamma och rimliga villkor för svenska bönder är avgörande för att upprätthålla en hållbar och konkurrenskraftig livsmedelsproduktion av högkvalitativa livsmedel. Det är också viktigt för matkulturen och försörjningsförmågan.

Ett av de starkaste mervärdena för svenska livsmedel är god djurvälstånd. Enligt nuvarande lagstiftning ska hondjur som är äldre än sex månader gå på bete minst sex timmar per dygn, mellan två och fyra månader under sommarhalvåret beroende på var i Sverige de befinner sig. Beteskravet bidrar till god djurvälstånd och biologisk mångfald, mervärden som många konsumenter är beredda att betala för.

Sverige är idag det enda landet i EU som har en generell beteslagstiftning vilket är ett viktigt argument för att välja svenska livsmedel.

Genom framsteg inom djurhållning har utvecklingen gått åt rätt håll. Övergången från en produktion där korna tidigare stod uppbundna till lösdrift inomhus har bidragit till bättre djurvälstånd. Men lösdrift inomhus kan inte ersätta kornas behov av att beta. Korna är anpassade för att beta, ett naturligt beteende som är omöjligt att tillgodose inomhus. Betesvistelse har dessutom en mängd hälsofördelar för djuren i form av bättre klöv- och benhälsa och minskad förekomst av inflammationer.

5. Konsekvenser av ett slopat beteskrav utöver förlorade mervärden

Svensk livsmedelsproduktion utmärker sig genom hög kvalitet, god djurvälstånd, ambitiösa miljökrav, effektivt smittskydd och restriktiva användning av antibiotika för friska djur. Dessa aspekter är inte bara mervärden att vara stolta över, de är också avgörande för att svenska livsmedel ska vara konkurrenskraftiga, både idag och i framtiden.

Med få och större mjölkproducenter riskerar dessutom den svenska livsmedelsberedskapen att bli mer sårbar. Det kan inte heller uteslutas att en slopad betesrätt på sikt kan resultera i en försämrad konkurrenskraft för mindre mjölkgårdar i skogs- och mellanbygd är oklart. Dessa gårdar bidrar extra mycket till att hålla naturbetesmarker, som ofta finns i sådana marker öppna. Endast en mindre del av de artrika naturbetesmarker som fanns för hundra år sedan finns kvar idag. Det är en utveckling med få vinnare.

6. Hur bidrar näringslivet för att för att slå vakt om mervärdena med svensk mejeriråvara?

Mervärdena är en anledning till att dagligvarubranschen under lång tid valt att satsa på svensk råvara i egen märkesvara. I en hårt prisutsatt bransch med konkurrens från

producerande länder med lägre produktionskostnader, är det nödvändigt att fortsätta utveckla och stärka de svenska mervärdena för att på så sätt behålla en stark position på marknaden. För handeln är det viktigt med mervärden inom djurvälstånd och miljö för att underlätta för konsumenterna att välja inhemska råvaror även om och när de är dyrare än importerade.

Axfood var en av initiativtagarna till "Från Sverige"-märkningen. Livsmedelsindustrin och handeln har under lång tid satsat på/investerat i svensk mejeriråvara. Hos Axfood har (förutom parmesanost från Italien och fetaost från Grekland) all mejeriråvara från det egna märket Garant svenskt ursprung, från smör till grädde, fil och creme och även klassiska hårdostar. Om det- vid ett slopat svenskt beteskrav - framöver går att få samma kvalitet och hållbarhetsprestanda med importerade produkter, minskar benägenheten att köpa svenskt. Utvecklingen torde bli särskilt märkbar om den svenska kronan stärks, något som ytterligare gynnar import.

7. Axfoods förslag till ett nytt nationellt jordbruksstöd till jordbrukare som låter sina mjölkkor gå på bete utöver lagstadgad period

För att stärka de svenska mjölkbönderna föreslår Axfood ett nytt nationellt stöd som erbjuder de mjölkbönderna som så önskar (och har tillgång till betesmark) en ersättning för förlängd betestid utöver det lagstadgade kravet.

För att stärka svenska bönders konkurrenskraft, föreslår vi inte bara att det lagstadgade beteskravet bevaras, utan även att en längre betesperiod främjas. Den frivilliga förlängda betesperioden skulle kunna ersättas rejält så att den i praktiken också, av bönderna, uppfattas som en ersättning för den lagstadgade.

Inom EU får man inte betala ersättning för sådana åtgärder som är lagkrav. Men man kan erbjuda stöd för djurvälståndsåtgärder utöver lagkrav, vilket sker i Finland och andra EU-länder. Lämpligen borde riksdagen överväga ett sådant stöd, och uppdra till Jordbruksverket att utreda hur stödet kan erbjudas till jordbrukare som på frivillighetens grund vill ingå avtal om förlängd betestid. Som med alla stöd behöver man också utreda hur man bäst kan kontrollera avtalens efterlevnad. Detta lämpligen på liknande vis som tillsynen av det nuvarande lagkravet om betesdrift.

Håkan Björklund, Ansvarig Public Affairs
Åsa Domeij, Hållbarhetschef